09.07.2023 г. / 19:29:55

Вяра

Фрагмент от двадесет и осма тълкувателна беседа на свети Иоан Златоуст върху Евангелието

Цитирания пасаж от тази беседа е с тълкуването на стиховете от Светото Писание, четени в 5-та Неделя след Петдесетница. Намираме изяснение на гл. VIII, ст. 29–34

"Беснуващи, подобно на зли бегълци, като видели Господа, казвали: „Какво имаш Ти с нас, Иисусе, Сине Божий? Нима си дошъл тука да ни мъчиш преди време?“ (Мат. 8: 29). Тогава, когато народът Го считал за човек, бесовете дошли да изповядат Неговото Божество и тези, който оставали глухи при бълнуването и укротяването на морето, чули демоните, които викали за това, което възвестявало морето със своята тишина. След това, за да не би техните думи да се сторят за ласкателство, те сами на опит доказват тяхната истина: „нима си дошъл тука, викали те, да ни мъчиш преди време?“. Те признават своята вражда още в началото, именно затова, да не се подхвърли тяхната просба на подозрение. Действително, като били смущавани, въздържани и като търпели непоносими мъчения само от едното присъствие на Христа, те вътрешно страдали и се вълнували по-силно от морето. Когато никой не смеел да се приближи до тях, Христос сам пристъпва към тях.

Свети Иоан Златоуст

Според свидетелството на Матея, те казали: „Нима си дошъл тука да ни мъчиш преди време?“ Другите евангелисти пък към това прибавят още, че бесовете Го молили и заклели да не ги хвърля в бездната. Те мислели, че било вече настанало времето на тяхното наказание, и се боели като такива, които ще бъдат вече подхвърлени на наказание. Това, че Лука

споменава за един беснуващ, а Матей говори за двама, не показва разногласие между тях. Разногласие между тях би имало само тогава, ако Лука би казал, че имало само един беснуващ, а друг нямало. Когато пък един евангелист говори за един беснуващ, а друг – за двама, това не е признак на противоречие, а показва само различния начин на повествуване. И на мене се струва, че Лука споменал само за този, който бил най-лют от тях, поради което и неговото бедствие представя по-плачевно, като казва например, че той, като разкъсвал връзките и оковите, блуждаел по пустинята; а Марк свидетелства, че той още се удрял в камъните. Пък и самите техни думи достатъчно разкриват тяхната лютост и безсрамие, когато те казвали: „Нима Си дошъл тука да ни мъчиш преди време?“, те не могли да кажат, че не са съгрешили, но само Го молят да не Ги подхвърля на наказание преди време. Тъй като Спасителят ги намерил в такова време, когато те вършили непоносими огорчения и злодеяния и всякак обезобразявали и мъчили Неговото творение, бесовете предполагали, че Той, поради техните извънмерни злодеяния, няма да отлага времето на наказанието им. Затова именно те просили и Му се молели. По такъв начин тези, които не можели да бъдат удържани и с железни вериги, дохождат свързани; тези, които бягали по горите, дохождат на полето; тези, които преграждали пътя на другите, спират се, като виждат, че друг преграждa на самите тях пътя.

Но защо те обичали да живеят в гробищата? – Защото те искали да насадят у мнозина пагубното учение, че душите на умрелите се превръщат в бесове, което човек не трябва никога даже и мислено да си представи.

Събор на тримата вселенски учители и светители Василий Велики, Иоан Златоуст и Григорий Богослов. Византийска икона от XIV век. Манастир Ватопед на Света Гора-Атон.

Какво ще отговориш на това, ще запита някой, че мнозина от магьосниците заколват деца с цел, щото техните души след това да им помагат? – А отде това е известно? Че колят деца, за това говорят мнозина. Но че душите на закланите се намират с тези, които са ги заклали, кажи ми, отде си ти това узнал? Ти ще кажеш, че самите бесновати викат: аз съм душа на този и този човек! Но и това е хитрост и измама на дявола. Не душата на някой умрял вика, а преструващият се така демон, за измамване на слушателите. Ако душата би могла да влезе в дяволското същество, още повече тя би могла да влезе в своето тяло. При това не може да се помисли, че обидената душа ще започне да помага на този, който я обидил, че човек би бил в състояние да измени своята безтелесна природа в друго същество. Ако това е невъзможно по отношение на телата – тъй като никой не може да превърне тялото на човека например в тяло на магаре – още повече това е невъзможно по отношение на невидимата душа, която никой не може да превърне в демонско същество. И тъй, това са бръщолевения на пияни баби и детски плашила. Душата, която се е отделила от тялото, не може да блуждае тука, защото „душите на праведните са в Божия ръка“ (Прем. 3: 1). Ако пък душите на праведните са в Божия ръка, тогава и душите на децата, тъй като те не са още станали зли. Пък и душите на грешниците се отдалечават веднага от тука. Това се вижда от притчата за Лазаря и богаташа. И на друго място Христос казва: „днес ще ти поискат душата“ (Лук. 12: 20). Пък и не може да бъде, щото

душата, която е излязла от тялото, да блуждае тука. И това е напълно съобразно с разума. Действително, ние ходим по земя позната и известна нам, като сме облечени в тялото; но когато извършваме пътешествие в чужда страна, не знаем, без ръководител, по какъв път трябва да вървим; по какъв начин тогава душата, която се е отделила от тялото и се е освободила от всички земни връзки, може да знае без пътеводител, накъде трябва да върви? Така и от много други доказателства всеки може лесно да види, че душата, която е излязла от тялото, не може вече тука да остане. Така, Стефан казал: „Приеми духа ми!“ (Деян. 7: 59) И ап. Павел казва: „Да се освободя, че да бъда с Христа… това е много по-добро.“ (Филип. 1: 23) Също и за патриарха Св. Писание говори: „и се прибра при своя народ“… „престарял и наситен (на живота)“ (Бит. 25: 8). А че и душите на грешниците след смъртта не могат тука да пребивават, чуй богаташа, който много молил за това и не получил желаното. Ако това би било възможно, той сам би дошъл и би възвестил за това, което там става. От тука се вижда, че душите, след заминаването си от тука, завеждат се в някоя страна и като нямат вече възможност да се възвърнат от там, очакват онзи страшен ден.

Но може би някой ще запита: защо Христос изпълнил молбата на демоните, като им позволил да влязат в стадото свини? На това аз ще кажа, че Той постъпил така не защото бил убеден от тях, но поради много премъдри цели. Първо, да покаже на освободените от тези зли мъчители големината на вредата, причинявана им от тези злосторници; второ, да убеди всички в това, че бесовете без Неговото позволение не могат да се докоснат даже до свините; трето, да покаже, че бесовете биха постъпили с човеците още по-лошо, отколкото със свините, ако те при това свое нещастие не биха се удостоявали от подкрепата на великия Божий промисъл. Че бесовете ни ненавиждат повече, отколкото безсловесните животни, това е

на всекиго известно. Следователно, ако те не пощадили свините, но в един миг всички хвърлили в бездната, още повече биха направили това с обхванатите от тях човеци, които те блъскали и влачили по пустините, ако Божието провидение, и при най-жестокото мъчение, не би обуздавало и сдържало по-нататъшния техен стремеж. От тука е ясно, че няма нито един човек, за когото Бог да не премисля. Бог проявява Своя промисъл съобразно с ползата на всекиго. Освен казаното, ние се научаваме от тука още и на това, че Бог премисля не само за всички изобщо, но и за всеки човек поотделно – което Господ показал и в отношението Си към Своите ученици, като казал:

„Вам и космите на главата са всички преброени.“ (Мат. 10: 30). Същото всеки може ясно да види и от примера на тези бесновати, които отдавна биха били вече задушени, ако не бяха запазвани отгоре с велика грижа. Поради тези именно причини и Спасителят позволил на бесовете да влязат в стадото от свини; така и жителите на тези страни познали Неговото всемогъщество. Дето било известно Неговото име, там Той не твърде много показвал Себе Си, но дето никой не Го знаел и всички били в безчувствие, там Той извършвал славни чудеса, за да ги привлече към познанието на Своето божество. А че жителите на този град се намирали в безчувствие, това се вижда от края на събитието. Те би трябвало да се поклонят на Христа и да се учудят на Неговото могъщество, а те го изпращали и молили „да си отиде от пределите им“. Но защо демоните погубили свините? **Бесовете постоянно се стараят да доведат човеците до отчаяние** и винаги се радват на тяхната гибел. Така постъпил дяволът и с Иова. Макар и тук Бог да позволил, но позволил не заради това, че бил убеден от дявола, а за да прослави още повече Своя раб, да отнеме на дявола всяка възможност за безсрамие и да изсипе върху неговата глава

собствените му постъпки с праведника. Така и в сегашния случай произлязло противното на тяхното желание. И могъществото на Христа било тържествено проповядано, и злобата на демоните, от която Той освободил обхванатите от тях, по-ясно се разкрила, и се открило това, че те, без позволението на Бога на всичко, не могат да се докоснат даже и до свините.

4. Никому ни най-малко не се запрещава да разбира тази история в таинствен смисъл. Макар това и да е история, но трябва да се знае, че човеците, които се уподобяват на свини, леко се поддават на действието на бесовете, и тези, които страдат от тях, често пъти могат да ги побеждават, ако само те са човеци. Но когато човеците се уподобяват съвършено на свините, тогава те не само че се обхващат от бесовете, но и се хвърлят в бездната. Освен това, за да не би някой да нарече това събитие басня, а да повярва напълно в излизането на бесовете, заради това то се доказва с гибелта на свините. Забележи кротостта на Иисуса Христа, съединена с могъществото. Когато жителите на тази страна, които били толкова много облагодетелствани от Него, Го принудили да се отдалечи, Той се отдалечил без съпротивление и оставил тези, които се показали недостойни за Неговото учение, като им дал за наставници освободените от демоните и пастирите на свините, за да узнаят от тях за всичко случило се, а Сам, като се отстранил, оставил ги във велик страх. Действително, великата загуба разпространила слуха за случилото се и това събитие занимавало техния ум. Отвсякъде се носили слухове за необикновеното чудо: и от излекуваните, и от хазаите на удавилите се свини, и от техните пастири.

И сега могат да се видят такива събития и много бесновати, които живеят в гробищата и беснуването на които нищо не може да удържи: нито желязото, нито оковите, нито множеството народ, нито увещанието, нито убеждаването,

нито страхът, нито заплашванията и нищо друго подобно. Така, когато сладострастният се пленява от всяка телесна красота, тогава той с нищо не се различава от беснуващия. Като е облечен в дреха, но като няма истинско облекло и като е лишен от приличната му слава, той бяга навсякъде открит, подобно на беснуващия, като бие себе си не с камъни, а с беззакония, които са много по-тежки от много камъни. И тъй, кой може да върже и да укроти един човек, който е толкова безсрамен и буен, който никога не дохожда на себе си, но винаги ходи по гробищата? – Наистина, такива са жилищата на блудниците, изпълнени с велико зловоние и гнилост.

А какво да кажем за сребролюбеца? Не такъв ли е и той? Кой може някога да го върже? Всекидневните страхове ли, заплашвания, увещания и съвети? Но всичките тези връзки той ще разкъса, и ако някой дойде да го освободи от веригите, той го заклина да не го освобождава, като счита за себе си най-велико мъчение да не бъде в мъчение. Що може да бъде по-бедствено от това? Бесът, макар да презирал човеците, но се покорил на заповедта на Христа и незабавно излязъл от тялото. А този не се покорява и на Христовата заповед; макар той всекидневно да слуша Неговите думи: „не можете да служите на Бога и мамона“, (Мат. 6: 24) и заплашванията с геена и непоносими мъчения, все пак не се покорява; така той постъпва, не защото е по-могъщ от Христа, но защото Христос не ни води към изправление против нашата воля. Ето защо такива човеци и като живеят в градовете, живеят като в пустини. Действително, кой благоразумен човек ще пожелае да влиза в общуване с такива човеци? Аз, в краен случай, бих желал по-добре да живея с множество беснуващи, отколкото с един от тези, които страдат от такава болест. А че аз не се заблуждавам, това се вижда и от страданията, каквито претърпяват сребролюбците и беснуващите. Сребролюбците

смятат за свой враг човека, който не им причинил никаква вреда, искат да направят роб свободния и го подхвърлят на безбройни бедствия; напротив, беснуващите нищо друго не вършат, а само носят болестта в самите себе си. Първите събарят множество домове, заставят да се хули Божието име, стават зараза на градовете и на цялата вселена; а измъчванте от бесовете са повече достойни за съжаление и сълзи. Последните вършат много неща в безсъзнание; първите, напротив, като имат ум, безумстват сред градовете, вилнеят и проявяват някакво ново беснуване. Действително, вършат ли беснуващите нещо подобно на това, на което дръзнал Иуда, като извършил с това нечуто престъпление? И всички, които му подражават, подобно на диви зверове, избягали от оградата, смущават града, като не се удържат от никого. Макар те да са замотани отвсякъде с връзки, като: страх от съдиите, заплаха от законите, презрение от човеците, и с още много други, те, като ги разкъсват, всичко объркват. И ако някой би успял да смъкне съвършено от тях веригите, би видял у тях бяс много по-лют и жесток, отколкото този, който излязъл от споменатия сега бесновят.

5. Но тъй като това е невъзможно, да си представим поне мислено, че сме снели от сребролюбеца оковите, и тогава ясно ще познаем неговото крайно беснуване. Но вие не се бойте от звяра, когато аз го открия – това ще бъде само образ с думи, а не самата действителност. И тъй, да си представим човек, който изхвърля от очите си огън, който цял е черен, и от двете рамена на който висят дракони; да си представим у него такива уста, в които, вместо зъби, са поставени остри мечове, а вместо език се намира извор, който излива отрова и изпуща смъртоносно питие; да си представим, че неговият стомах поглъща повече от всяка печка и унищожава всичко погълнато, а нозете му са като че ли крилати и по-бързи от всякакъв пламък. Нека лицето му да бъде съставено от

кучешко и вълчо; нека той да не произнася нищо човешко, но да издава от себе си нестройни звукове, отвратителни и страшни; нека също и в ръцете си да носи огън. Може би на вас се вижда страшно казаното от мене; но аз още не съм го представил в нужния образ. Към казаното трябва да се прибави още нещо; нека той да поваля тези, които среща, да измъчва и поглъща тяхната плът. Но сребролюбецът е много по-лош и от това чудовище. Той напада на всички, всичко поглъща, подобно на ада, навсякъде ходи, като общ враг на човешкия род. Нему се иска да няма нито един човек, той сам да владее всичко. Но той и от това не се задоволява. Когато всичко унищожи, според своето желание, тогава у него се появява желанието да унищожи и земята, и да види на нейно място злато; и не само земята, но и планините, и горите, и изворите, с една дума всичко видимо.

А за да знаете, че ние още не сме изобразили напълно неговото лудуване, представете си, че още никой няма да го обвинява и заплашва, унищожете, поне на думи, страха му от законите – и вие ще видите, как той, като е хванал меча, унищожава всички, без да щади никого; нито приятеля, нито родственика, нито брата, нито самия родител. По-право е пък, че не трябва да се прави никакво предположение, а да запитаме самия него: не строи ли той всички тези мечти в своето въображение и не напада ли на всички, като убива мислено и приятели, и родственици, и самите родители? Но даже няма нужда и да го питаме; на всички е известно, че обхванатите от недъга користолюбие се отегчават от старостта на бащата, а приятното и желано от всички чедородие считат за тежко и несгодно. Мнозина поради това намират удоволствие в бездетството, правят своето естество безплодно, не само като умъртвяват родилите се деца, но и като не им дават да се зародят.

И тъй, не се учудвайте, ако аз ви изобразих така

сребролюбеца (той даже е много по-лош, отколкото ние го представихме), но да видим, как да го освободим от беса. Как пък можем да го освободим? Ако той ясно съзнае, че сребролюбието е вредно за него даже и при самото събиране на богатството. Действително тези, които желаят да придобият и най-малкото, винаги претърпяват големи загуби – поради което за това даже се е появила и пословица. Така мнозина, които желаят да дават назаем с големи проценти, с надежда да придобият от това печалби, без да изследват тези, които вземат в заем, нерядко заедно с печалбите се лишават и от всичкото си собствено имущество. Други, които са се подхвърлили на някои опасности и като не са желаели да се лишат от малкото, погубили са заедно с имуществото и самата си душа; а трети, когато са могли да придобият с пари изгодни достойнства или друго нещо, подобно на това, поради извънмерното свое скъперничество са се лишили от всичко. Тъй като те не умеят да сеят, а само се грижат за събирането на плодовете, често пъти и не ги получават. Невъзможно е, разбира се, винаги да се събират плодове; също така невъзможно е и постоянно да се придобиват съкровища. Ето защо користолюбците, които не желаят да изразходват, не умеят да придобиват. Когато им се яви нужда да се оженят, и тогава те срещат същите несгоди, защото те или се излъгват, като вземат бедна, вместо богата, или, ако вземат богата, тя е с безбройни недостатъци, и пак претърпяват голяма загуба. Наистина, не изобилието на имуществото, но добродетелта произвежда богатството. Каква полза от богатството, когато жената е разточителница и прахосница и цялото имущество разнася по-бързо от вятъра? Каква полза има, когато тя е безпътна и се обкръжи с безбройни любовници? Каква полза има, когато се предава на пиянство? Няма ли тя да направи мъжа си в най-скоро време най-беден от всички? Но не само при женитбата сребролюбците се измамват, а и при покупката на роби, когато те поради голямото си скъперничество купуват

не трудолюбиви, но евтини.

И тъй, като си представите всичко това в ума си (не можете пък още да слушате думи за геената и царството) и като помислите за неуспехите, които вие поради своето користолюбие често претърпявате – и при даването на пари под лихва, и при покупката, и при женитбата, и при началствените си отношения, и във всичко друго – оставете пристрастието към богатството. Тогава вие безопасно ще прекарате и сегашния си живот, и като достигнете известен успех, ще бъдете в състояние да слушате учението за мъдростта, а също, като проясните до известна степен своя взор, ще видите самото слънце на правдата и ще получите благата, обещани от Господа, на които всички ние да можем да станем участници чрез благодатта и човеколюбието на нашия Господ Иисус Христос, Комуто да бъде слава и сила во веки веков.

Амин!"

„Тълкувание на Евангелието от Матея“ от *Свети Иоан Златоуст Цариградски архиепископ*

---

buditeli.info © 2017